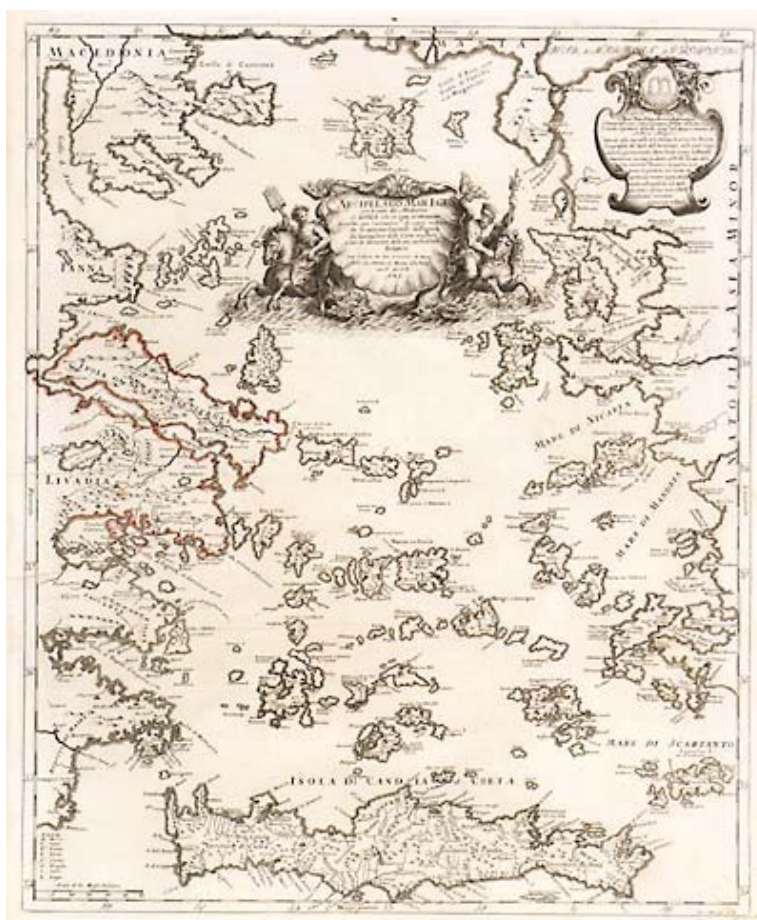

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
«ΚΡΗΤΗΣ – ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ»
2007-2013**

**ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ**

**ΤΟΜΟΣ Α
ΕΚΘΕΣΗ**

ΜΑΡΤΙΟΣ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟΜΟΣ Α

1. ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	1-1
2. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	2-1
2.1 ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ ΣΜΠΕ.....	2-1
2.2 ΑΡΧΗ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	2-2
2.3 ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	2-3
3. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	3-1
3.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΠΕ.....	3-1
3.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ	3-5
3.3 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΛΗΦΘΕΙ ΥΠΟΨΗ	3-8
3.4 ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	3-21
3.5 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	3-27
3.5.1 Συνάφεια της στρατηγικής του ΕΠ με τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την πολιτική συνοχής 2007-2013...3-27	
3.5.2 Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΕΠ με τους στόχους του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων και τις Ευρωπαϊκές Προτεραιότητες για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση	3-28
3.5.3 Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΕΠ με Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την απασχόληση.....	3-29
3.5.4 Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΕΠ με τους στόχους του ΕΣΠΑ.....	3-30
3.5.5 Τομεακά Προγράμματα	3-32
4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	4-1
5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ	5-1
5.1 ΓΕΝΙΚΑ	5-1
5.2 ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΛΥΣΗ	5-2

5.3	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΛΥΣΕΙΣ	5-2
5.4	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΛΥΣΕΩΝ	5-2
6.	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	
	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	6-1
6.1	ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	6-1
6.1.1	Αέρας	6-1
6.2	ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	6-19
6.2.1	Κλιματικοί Παράγοντες – Πιθανές τάσεις εξέλιξης	6-19
6.2.2	Ρύποι θερμοκηπίου – Τάσεις Εξέλιξης	6-30
6.3	ΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	6-33
6.4	ΥΔΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	6-38
6.5	ΤΟΠΙΟ	6-53
6.6	ΕΔΑΦΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	6-57
6.6.1	Διαχείριση αστικών στερεών αποβλήτων	6-61
6.6.2	Διαχείριση υγρών αποβλήτων	6-69
6.7	ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ – ΧΛΩΡΙΔΑ - ΠΑΝΙΔΑ	6-74
6.8	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	6-94
6.9	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	6-100
6.9.1	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) - Εισόδημα	6-100
6.9.2	Απασχόληση	6-102
6.9.3	Επιχειρηματικότητα – Ανταγωνιστικότητα – Εξωστρέφεια - Καινοτομία	6-109
6.9.4	Ενέργεια	6-112
6.9.5	Υγεία	6-117
6.10	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ	6-121
7.	ΕΚΤΙΜΗΣΗ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ	
	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	7-1
7.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7-1
7.2	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	7-2
7.3	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ	7-3

7.4	ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	7-12
7.5	ΠΙΘΑΝΕΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΠ	7-16
7.5.1	Βιοποικιλότητα – Πανίδα και Χλωρίδα	7-16
7.5.2	Πληθυσμός	7-17
7.5.3	Ανθρώπινη υγεία	7-18
7.5.4	Έδαφος	7-18
7.5.5	Νερά	7-19
7.5.6	Αέρας	7-19
7.5.7	Κλιματικοί παράγοντες	7-19
7.5.8	Περιουσιακά στοιχεία	7-20
7.5.9	Πολιτιστική Κληρονομιά	7-20
7.5.10	Τοπίο	7-20
7.5.11	Φυσικοί Πόροι	7-21
7.6	ΣΩΡΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ	7-25
7.7	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	7-27
7.8	ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙ ΤΟΥ Ε.Π. ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ 2007-2013	7-32
8.	ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ	8-1
8.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8-1
8.2	ΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ Ε.Π. ΚΡΗΤΗΣ – ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ 2007-2013	8-8
8.3	ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	8-12
8.4	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ	8-13
9.	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ	9-1
9.1	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	9-1
9.2	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	9-2
9.3	ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ	9-3
9.4	ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ	9-3
9.5	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ	9-5

10. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ	10-1
11. ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ	11-1

ΤΟΜΟΣ Β

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: Καθορισμός Περιβαλλοντικών τομέων – στόχων και δεικτών
- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: Αξιολόγηση αναπτυξιακών στόχων και προτεραιοτήτων
- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: Αξιολόγηση προτεινομένων παρεμβάσεων και επιμέρους δράσεων
- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ: Αξιολόγηση Σωρευτικών Επιπτώσεων του Προγράμματος καθώς και Συνολικών Επιπτώσεων και Συνεργειών
- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε: Υπεύθυνη Δήλωση Μελετητή – Αντίγραφο Πτυχίου Μελετητή

1. ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Γενικά

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» εκφράζει την αναπτυξιακή στρατηγική της Χωρικής Ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (ΧΕ Κ-ΝΑ), τους επιμέρους γενικούς και ειδικούς στόχους, καθώς και τις παρεμβάσεις και τα μέσα που εξειδικεύουν και υλοποιούν τον αναπτυξιακό σχεδιασμό για την προγραμματική περίοδο 2007-2013.

Το γενικό αναπτυξιακό όραμα της Αναπτυξιακής Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» είναι η *«Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και η ανάδειξη της ελκυστικότητας σε συνθήκες αιεφόρου ανάπτυξης»*.

Στην παρούσα Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ), ως περιοχή μελέτης ορίζεται η χωρική ενότητα των Περιφερειών Κρήτης, Βορείου και Νοτίου Αιγαίου, με ευρύτερη περιοχή μελέτης όλη τη χώρα.

Η εκπόνηση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) αποτελεί τον πυρήνα της διαδικασίας Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΠΕ), η οποία έχει θεσμοθετηθεί στην χώρα μας με την ΚΥΑ 107017/28.8.2006 (ΦΕΚ 1225/Β/5-9-2006), στα πλαίσια εναρμόνισης της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» συσχετίζεται άμεσα με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς και την Αναθεωρημένη Ατζέντα της Λισσαβόνας, καθώς και με τα εξής προγράμματα: Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα», Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ψηφιακή Σύγκλιση, Χωρική Συνεργασία και Ανθρώπινοι Πόροι, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ενίσχυσης Προσπελασιμότητας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής», Εθνικό Σχεδιασμό Στερεών Αποβλήτων, Εθνικό Πρόγραμμα Μείωσης των Εκπομπών Αερίων Θερμοκηπίου, Εθνικό Χωροταξικό Σχεδιασμό, Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και Περιφερειακοί Χωροταξικοί Σχεδιασμοί.

Οι περιβαλλοντικοί στόχοι, που είναι υποχρεωτικοί σε επίπεδο χωρικής ενότητας και που έχουν άμεση σχέση με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα είναι οι εξής:

- Κάλυψη του πληθυσμού με αποχετευτικά δίκτυα και εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων έως το τέλος του 2006. Η αποπεράτωση των έργων θεωρείται εξαιρετικής σημασίας για το ΕΠ.
- Δημιουργία ΧΥΤΑ, Μονάδων Επεξεργασίας Αποβλήτων και συνοδών έργων. Το ΕΠ από μόνο του δεν είναι δυνατό να καλύψει τις ανάγκες και θα απαιτηθεί η συμβολή του Ταμείου Συνοχής και των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠΠΕΡ)
- Αποκατάσταση των υφιστάμενων ΧΑΔΑ έως το τέλος του 2008. Τα απαιτούμενα έργα θεωρούνται εξαιρετικής σημασίας. Εκτιμάται ότι το ΕΠ από μόνο του δεν είναι δυνατό να καλύψει τις ανάγκες και θα απαιτηθεί η συμβολή του των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠΠΕΡ) και άλλων χρηματοδοτικών μέσων (Πρόγραμμα Θησέας).
- Θεσμοθέτηση καθεστώτος προστασίας για τις περιοχές που είναι ενταγμένες στο δίκτυο NATURA 2000, εξαιτίας του ποσοστού της έκτασης που καταλαμβάνουν οι περιοχές NATURA σε σχέση με την έκταση της Χωρικής Ενότητας.
- Διαχείριση των υδάτινων πόρων ως το 2015 (Οδηγία 2000/60) να έχει επιτευχθεί η καλή οικολογική κατάσταση των υδάτων. Μέχρι σήμερα στις Περιφέρειες έχουν συγκροτηθεί οι Διευθύνσεις υδάτων. Η υλοποίηση των έργων που αφορούν την προστασία υδροτόπων αναμένεται να συνεισφέρει σημαντικά.
- Διατήρηση της καλής ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα. Η ποιότητα του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος στην χωρική ενότητα είναι γενικά καλή και δεν παρατηρούνται υπερβάσεις των οριακών τιμών συγκέντρωσης.

Περιβαλλοντική Κατάσταση Χωρικής Ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου

Αέρας

Η κατάσταση της ατμόσφαιρας στη Χωρική Ενότητα δεν παρουσιάζει κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό επιβάρυνσης με εξαίρεση τις μεγάλες αστικές πόλεις, όπως είναι τα Χανιά, το Ηράκλειο και η Ρόδος. Σε αυτές, οι εκπομπές αερίων ρύπων οφείλονται κυρίως στην βιομηχανία, στην οδική κυκλοφορία και στην κεντρική θέρμανση, στη χρήση δηλαδή του πετρελαίου και των παραγώγων του.

Η κατάσταση της ατμόσφαιρας στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου δεν παρουσιάζει κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό επιβάρυνσης στις αστικές

περιοχές, δεδομένου ότι πρόκειται για μια νησιωτική περιοχή, με μια κυρίως αγροτική φυσιογνωμία, με κάποιες βιομηχανικές / γεωργικό – κτηνοτροφικές μονάδες μικρής κλίμακας.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου δεν αντιμετωπίζει ιδιαίτερο πρόβλημα ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Στην Περιφέρεια Κρήτης και συγκεκριμένα στην περιοχή του Ηρακλείου είναι εγκατεστημένος σταθμός παρακολούθησης παραμέτρων της ατμόσφαιρας, των οποίων τα αποτελέσματα αξιολογούνται από το Πανεπιστήμιο της Κρήτης.

Βασικές παράμετροι, που επηρεάζουν έμμεσα ή άμεσα την περιοχή της Κρήτης είναι το όζον (O_3) και PM_{10} . Συγκεκριμένα έχει βρεθεί ότι και στις δύο περιπτώσεις γίνεται υπέρβαση των ορίων, η οποία κατά κύριο λόγο αποδίδεται σε ότι αφορά το O_3 στη συμβολή από φαινόμενα που συμβαίνουν στη Βόρεια Ευρώπη και μεταφορά των αερίων μαζών από Βορρά προς Νότο και σε ότι αφορά στις συγκεντρώσεις PM_{10} , που μετρήθηκαν κατά την περίοδο 2000-2005 σε συνδυασμό των μετρήσεων του Σταθμού του Ηρακλείου (Αστικός ιστός) και της «Φινοκαλιάς», βρέθηκε ότι υπάρχει σε ορισμένες χρονικές στιγμές αυξημένη επιρροή στις συνολικές συγκεντρώσεις PM_{10} , από την περιοχή του Ηρακλείου, ενώ ειδικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η επιρροή των μεταφερόμενων μαζών σκόνης από τη Βόρειο Αφρική, που είναι πλέον συχνό φαινόμενο την άνοιξη και το φθινόπωρο.

Κλίμα

Ο τύπος κλίματος της Κρήτης, είναι ένας μεταβατικός ενδιάμεσος τύπος, μεταξύ του χερσαίου Μεσογειακού και του ερημοειδούς Μεσογειακού, στον οποίο υπάγεται κυρίως η νοτιοανατολική Κρήτη. Το κύριο χαρακτηριστικό του κλίματος είναι η γλυκύτητα και η ηπιότητα.

Το κλίμα στα επιμέρους νησιά του Βορείου Αιγαίου παρουσιάζει αρκετές διαφοροποιήσεις. Η Λέσβος, η Λήμνος και ο Αγ. Ευστράτιος χαρακτηρίζονται από εύκρατο κλίμα, η πρώτη όμως έχει σημαντικά περισσότερες βροχοπτώσεις. Η Χίος, οι Οινούσες και τα Ψαρά έχουν μεσογειακό κλίμα με ανομβρία το καλοκαίρι. Τέλος, το κλίμα της Σάμου, Ικαρίας και Φούρνων χαρακτηρίζεται από ήπιο χειμώνα και δροσερό καλοκαίρι.

Το κλίμα των νησιών του Νοτίου Αιγαίου είναι εύκρατο, με ήπιους κατά κανόνα χειμώνες και αρκετά ξηρό. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του κλίματος είναι οι συχνά ισχυροί βόρειοι άνεμοι (τα γνωστά μελέμια), που πνέουν κατά τη διάρκεια της ημέρας, το μεσοκαλοκαίρι.

Η Ελλάδα έχει δεσμευθεί για τον περιορισμό της αύξησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά την περίοδο 2008 – 2012 στο 25% σε σχέση με τις εκπομπές του αντίστοιχου έτους βάσης. Οι συνολικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στην Ελλάδα το 2002 έχουν αυξηθεί κατά 21,1% σε σχέση με τις εκπομπές βάσης.

Θόρυβος

Οι περιοχές με ιδιαίτερο πρόβλημα υποβάθμισης του ακουστικού περιβάλλοντος είναι οι αστικές περιοχές και σχεδόν όλες οι τουριστικές των Περιφερειών που μελετώνται.

Υδατικό Περιβάλλον

Η συνολική απορροή που διακινείται ετησίως στην Κρήτη επιφανειακά και προέρχεται από πηγαία νερά ή από απευθείας απορροή των υδατορευμάτων ανέρχεται σε $500 \times 10^6 \text{ m}^3/\text{ετησίως}$. Η κατανάλωση του νερού υπολογίζεται σε $372,5 \text{ hm}^3/\text{έτος}$, από τα οποία $320 \text{ hm}^3/\text{έτος}$ διατίθεται στην άρδευση, το $10,2 \text{ hm}^3/\text{έτος}$ στην κτηνοτροφία και $42,3 \text{ hm}^3/\text{έτος}$ στην ύδρευση.

Η επιφανειακή ροή ετησίως στο Βόρειο Αιγαίο είναι ίση με $147,95 \text{ hm}^3$. Η κατανάλωση του νερού υπολογίζεται σε $56,06 \text{ hm}^3/\text{έτος}$, από τα οποία $37,90 \text{ hm}^3/\text{έτος}$ διατίθεται στην άρδευση, το $3,30 \text{ hm}^3/\text{έτος}$ στην κτηνοτροφία και $14,86 \text{ hm}^3/\text{έτος}$ στην ύδρευση.

Η επιφανειακή ροή ετησίως στο Νότιο Αιγαίο είναι ίση με $729,53 \text{ hm}^3$. Η κατανάλωση του νερού υπολογίζεται σε $68,08 \text{ hm}^3/\text{έτος}$, από τα οποία $42,30 \text{ hm}^3/\text{έτος}$ διατίθεται στην άρδευση, το $3,50 \text{ hm}^3/\text{έτος}$ στην κτηνοτροφία και $22,33 \text{ hm}^3/\text{έτος}$ στην ύδρευση.

Έδαφος

Τα κυριότερα προβλήματα σε ότι αφορά στους εδαφικούς πόρους εντοπίζονται στην ερημοποίηση (συμπεριλαμβανομένων της διάβρωσης και της αλάτωσης) που έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της παραγωγικότητας των εδαφικών πόρων και την υποβάθμιση της ποσότητας και ποιότητας των υδατικών πόρων.

Τα υφιστάμενα έργα διαχείρισης αστικών στερεών αποβλήτων στην Περιφέρεια Κρήτης περιλαμβάνουν μια μονάδα μηχανικής ανακύκλωσης και κομποστοποίησης και τρεις ΧΥΤΑ στο Νομό Χανίων, δύο ΧΥΤΑ στο Νομό Ρεθύμνου, τρεις ΧΥΤΑ, ένα ΧΔΑ, ένα ΣΜΑ και ένα ΚΔΑΥ στο Νομό Ηρακλείου, καθώς και δύο ΧΥΤΑ στο Νομό Λασιθίου. Συνολικά στην Περιφέρεια υπάρχουν 125 ΧΑΔΑ.

Η διάθεση των στερεών αποβλήτων στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου γίνεται σε μη ελεγχόμενους ή ημιελεγχόμενους χώρους διάθεσης που δεν πληρούν τους όρους του θεσμικού πλαισίου. Στη Λέσβο, τη Λήμνο, τη Χίο, τους

Φούρνους και την Ικαρία λειτουργούν οργανωμένοι χώροι διάθεσης, κι αυτοί όμως δεν πληρούν τους όρους του θεσμικού πλαισίου. Τρεχόντως κατασκευάζεται ένας ΧΥΤΑ στη Λέσβο και ένας στην Λήμνο και δύο στην Σάμο, ενώ έχει δημοπρατηθεί ένας ακόμη στη Χίο.

Σύμφωνα με διάφορες απογραφές και μελέτες που έχουν εκπονηθεί για τους Νομούς της Περιφέρειας, έχουν καταγραφεί περίπου 86 χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) συνολικά. Οι ενεργοί χώροι της Περιφέρειας ανέρχονται στους 50, ενώ οι υπόλοιποι 36 υφίστανται χωρίς να έχουν αποκατασταθεί.

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου λειτουργούν συνολικά 6 ΧΥΤΑ, 4 στο Νομό Δωδεκανήσου και 2 Νομό Κυκλάδων. Σύμφωνα με έρευνα του ΥΠΕΧΩΔΕ (2005) στην Περιφέρεια υπάρχουν 53 ενεργοί και 17 ανενεργοί ΧΑΔΑ, εκ των οποίων οι 8 βρίσκονται σε επικίνδυνη περιοχή (σε απόσταση μικρότερη των 100μ από δάσος). Επίσης υπάρχουν 6 ΧΥΤΑ σε λειτουργία, ένας είναι ημιτελής, και 9 πρόκειται να κατασκευαστούν (έχουν εγκριθεί και βρίσκονται σε φάση χωροθέτησης ή ένταξης σε πρόγραμμα χρηματοδότησης).

Σύμφωνα με στοιχεία του ΥΠΕΧΩΔΕ στην Περιφέρεια Κρήτη λειτουργούν 26 Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ), βρίσκονται υπό κατασκευή 11 ΕΕΛ, ενώ κατασκευάστηκαν αλλά δεν λειτουργούν 2 ΕΕΛ (Δήμος Μοιρών Ηρακλείου και Δήμος Ανωγείων Ρεθύμνης).

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου λειτουργούν 13 ΕΕΛ, 4 ΕΕΛ βρίσκονται υπό μελέτη και μία ΕΕΛ βρίσκεται εκτός λειτουργίας, διότι δεν έχει ολοκληρωθεί το αποχετευτικό δίκτυο.

Στο Νομό Δωδεκανήσου μόνο έξι δήμοι έχουν μονάδα επεξεργασίας λυμάτων και αυτά είναι ο Δήμος Πάτμου, ο Δήμος Ατταβύρου, ο Δήμος Καλλιθέας, ο Δήμος Πεταλούδων, ο Δήμος Κω και ο Δήμος Ρόδου.

Στον Νομό Κυκλάδων υπάρχουν μονάδες επεξεργασίας λυμάτων σε έντεκα Δήμους: Δήμος Άνω Σύρου, Δήμος Δρυμαλίας, Δήμος Εξωμβούργου, Δήμος Θήρας, Δήμος Μυκόνου, Δήμος Πάρου, Δήμος Σίφνου, Δήμος Τήνου, Κοινότητα Οίας, Κοινότητα Κιμώλου, και ο Δήμος Σερίφου.

Βιοποικιλότητα

Στο πλαίσιο της δημιουργίας του καταλόγου των περιοχών προς ένταξη στο Δίκτυο Natura 2000 καταγράφηκαν στην Κρήτη 55 τύποι οικοτόπων από τους 109 που καταγράφηκαν σε όλη την Ελλάδα. Σε μία έκταση 8306 km², που αντιπροσωπεύει το 6% περίπου της συνολικής έκτασης της χώρας απαντάται το 28% περίπου του συνόλου των γνωστών ειδών της ελληνικής χλωρίδας.

Στο Νομό Ηρακλείου έχουν καταγραφεί και οριοθετηθεί 6 περιοχές σημαντικές προς προστασία και διαχείριση στα πλαίσια του Προγράμματος «Φύση 2000», στο Νομό Λασιθίου έχουν καταγραφεί και οριοθετηθεί εννιά (9) περιοχές, στο Νομό Ρεθύμνης έχουν καταγραφεί και οριοθετηθεί 5 περιοχές και στο Νομό Χανίων έχουν καταγραφεί και οριοθετηθεί 14 περιοχές.

Στην Περιφέρεια Κρήτης έχουν εκπονηθεί Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες (15) και Διαχειριστικά Σχέδια (5) για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα των περιοχών, που προτείνονται για ένταξη στο Δίκτυο Φύση 2000.

Με Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 126/Β/7-2-2003) και διάδοχη, που την τροποποίησε (ΦΕΚ 1072/Β/1-8-2003) έχει καθορισθεί η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς (Εθνικού Πάρκου Ε.Δ. Λευκών Ορέων).

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου έχουν καταγραφεί 18 περιοχές σημαντικές προς προστασία και διαχείριση στα πλαίσια του Προγράμματος «Φύση 2000», ενώ στο Νότιο Αιγαίο 30 περιοχές.

Στη Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου έχουν κηρυχθεί ένας Εθνικός Δρυμός, Τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και Καταφύγια άγριας ζωής.

Πληθυσμός

Η Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου συγκεντρώνει το 9,99% του πληθυσμού της χώρας με ενισχυμένο ποσοστό σε άνδρες, μεγαλύτερο, μάλιστα από το αντίστοιχο εθνικό ποσοστό. Από το σύνολο του πληθυσμού το 54,3% συγκεντρώνεται στην Περιφέρεια Κρήτης. Το υπόλοιπο μοιράζεται σχεδόν ισόποσα στις δυο άλλες περιφέρειες με ελαφρώς ενισχυμένη την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

Στο σύνολο της χώρας ο Δείκτης αναλογίας φύλων είναι υψηλότερος στην ηλικιακή κατηγορία των 0-14 ετών ενώ μειώνεται σημαντικά στην ηλικιακή κατηγορία των 65 ετών. Στην Ενότητα της Κρήτης – Νήσων Αιγαίου ο δείκτης κυμαίνεται σε μεγαλύτερα επίπεδα στις νεότερες ηλικιακές κατηγορίες με έμφαση στην κατηγορία 25-29 στην Κρήτη και στο Νότιο Αιγαίο και 20-24 στο Βόρειο Αιγαίο. Στο σύνολο του πληθυσμού η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει μεγαλύτερο ποσοστό αναλογίας φύλων σε σύγκριση με τις άλλες δυο Περιφέρειες υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο.

Το Βόρειο Αιγαίο συγκαταλέγεται στις 3 πρώτες Περιφέρειες της χώρας με τον υψηλότερο δείκτη δημογραφικής γήρανσης, με 152%, ενώ οι Περιφέρειες Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου δημιουργούν μια ομαδοποίηση περιοχών με χαμηλά ποσοστά του δείκτη σε σύγκριση με το αντίστοιχο εθνικό.

Κοινωνικοοικονομικό Περιβάλλον

Η Περιφέρεια Κρήτης παρήγαγε το 2004 το 5,36% (2005) του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της χώρας, το 8,2% της αγροτικής παραγωγής, το 1,3% της μεταποιητικής και 5,8% των υπηρεσιών. Η διαχρονική μέση ετήσια μεταβολή (2002-2004) του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος είναι ελαφρώς μεγαλύτερη από την αντίστοιχη του εθνικού μέσου όρου ήτοι 8,7% έναντι 8,1%.

Το Βόρειο Αιγαίο ως 12^η Περιφέρεια σημειώνει μόλις το 2% στο ετήσιο ΑΕΠ.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, κατά το έτος 2003 παρήγαγε το 3,2% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας, το 3,6% της αγροτικής παραγωγής, το 0,3% της μεταποίησης και το 3,8% των υπηρεσιών. Το ΑΕΠ της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει αυξητική τάση από το 1999 έως σήμερα.

Σύμφωνα με την απογραφή της ΕΣΥΕ του 2001 στην Κρήτη οι οικονομικά ενεργοί κάτοικοι ανέρχονται σε 259.094, από τους οποίους οι 231.333 απασχολούνται στους τρεις παραγωγικούς τομείς. Το 23,42 % των απασχολουμένων δραστηριοποιείται στον πρωτογενή τομέα, το 16,08 % στον δευτερογενή τομέα και το 55,67 % στον τριτογενή τομέα. Οι άνεργοι στο νησί ανέρχονται στους 27.761.

Ο συνολικός οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου παρουσιάζει αυξητική τάση διαχρονικά από το 2000 μέχρι και το 2004, με σημαντικές ορισμένες φορές διακυμάνσεις κατ' έτος, κυμαινόμενος σε ένα ποσοστό συμμετοχής της τάξης του 62% και σε αριθμό της τάξης των 76.000 ατόμων. Κατά το 2004 το 17% των απασχολουμένων εργάζεται στον πρωτογενή τομέα (22% το 1999), το 16% στο δευτερογενή (18% το 1999) και το 67% στον τριτογενή τομέα (60% το 1999).

Το εργατικό δυναμικό της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, κατά τα έτη 1998-2004, αυξήθηκε από 63,4% το 1998 σε 67,9% το 2004. Επίσης, το ποσοστό απασχόλησης κατά την ίδια χρονική περίοδο αυξήθηκε από 59,2% το 1998 σε 62,1% το 2004. Ο πρωτογενής τομέας απασχολεί ολοένα και μικρότερο αριθμό εργαζομένων. Αντίθετα, στον τριτογενή τομέα οι απασχολούμενοι το 2004 κατείχαν ποσοστό 70,1% του πληθυσμού της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

Σύμφωνα με στοιχεία του Ενεργειακού Κέντρου Περιφέρειας Κρήτης οι Εγκαταστάσεις Αξιοποίησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Κρήτη είναι:

- 16 Αιολικά Πάρκα: συνολικής εγκατεστημένης ισχύος 124,87 MW
- 4 επιπλέον αιολικά πάρκα υπό κατασκευή
- Βιομάζα: (Θερμικές χρήσεις: ελαιουργεία, φούρνοι, θερμοκήπια, κατοικίες, ξενοδοχεία): 8,5% της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης – Βιοάεριο: 2 πιλοτικές εγκαταστάσεις συμπαραγωγής (ΔΕΥΑΗ, ΔΕΥΑΧ, πιλοτικές μονάδες ελαιουργείων)

- Ηλιακοί Θερμοσίφωνες – Κεντρικά Ηλιακά Συστήματα >200.000 m² («παραγωγή» ενέργειας: ~3% της συνολικής ενεργειακής ζήτησης) – 20 νέα πιλοτικά κεντρικά ηλιακά συστήματα για ξενοδοχεία και ΜΜΕ συνολικής επιφάνειας 8.450 m² – 2 εγκαταστάσεις ηλιακού κλιματισμού
- Φωτοβολταϊκά Συστήματα: (Φάροι, μικρές μονάδες οικολογικού τουρισμού, ξενοδοχεία): 50 εγκαταστάσεις ισχύος 1MW. Υπό κατασκευή νέες εγκαταστάσεις
- Μικρά υδροηλεκτρικά: 2 εγκαταστάσεις ισχύος 0,6 MW/Συνολικό δυναμικό: 6 MW
- Παθητικά ηλιακά συστήματα – Βιοκλιματική Αρχιτεκτονική: Κατοικίες, σχολεία, κτίρια ΤΕΙ κλπ./50 εγκαταστάσεις
- Πιλοτικές εγκαταστάσεις (π.χ. παραγωγή ηλεκτρισμού από ηλιακά κάτοπτρα κλπ.)
- Αντλησιοταμίευση: Πιλοτικές μικρές εγκαταστάσεις/Μελέτες για μεγαλύτερες

Στον νησί της Λέσβου βρίσκεται ένας σταθμός παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, με συνολική ισχύ 45,82 MW και ένας αεριοστρόβιλος 14 MW. Το καύσιμο που χρησιμοποιείται είναι μαζούτ. Στη Λήμνο λειτουργεί νηζελοηλεκτρικός σταθμός, με εγκατεστημένη ισχύ 10.500 KW. Στο Αγ. Ευστράτιο υπάρχει μια μικρή μονάδα της ΔΕΗ και δίκτυο που εξυπηρετεί τον οικισμό.

Όσον αφορά στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας σημειώνεται ότι αιολικά πάρκα υπάρχουν στη Λέσβο, Λήμνο, Χίο, Ψαρά, Σάμο και Ικαρία. Η εγκατεστημένη ισχύς συστημάτων ΑΠΕ στο Βόρειο Αιγαίο σε MW (Δεκέμβριος 2005-Ιανουάριος 2006), αφορά αιολικά πάρκα και είναι 28,7 MW (ΙΣΤΑΜΕ, Δεκέμβριος 2006).

Το Νότιο Αιγαίο έχει σήμερα εγκατεστημένη ισχύ 20,1 MW σε αιολικά πάρκα ή το 3,2% του συνόλου.

Πολιτιστική Κληρονομιά

Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελείται από τα πολιτιστικά αγαθά, που βρίσκονται εντός των ορίων των Περιφερειών, συμπεριλαμβανομένων των χωρικών υδάτων, καθώς και εντός άλλων θαλάσσιων ζωνών. Η πολιτιστική κληρονομιά περιλαμβάνει και τα άυλα πολιτιστικά αγαθά και προστατεύεται με το Ν. 3028/2002.

Σύμφωνα με τη Δ/νση Αρχαίων Μνημείων και Δημοσιευμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού, σε ολόκληρη την Περιφέρεια Κρήτης υπάρχει πλήθος κηρυγμένων κλασικών και βυζαντινών μνημείων. Συγκεκριμένα στο Νομό Ηρακλείου καταγράφονται 33 αρχαιολογικοί χώροι, 25 ιστορικά μνημεία, 11 Ιερές Μονές και Ναοί και 2 οικισμοί. Στο Νομό Λασιθίου καταγράφονται 116 αρχαιολογικοί χώροι, 12 ιστορικά μνημεία, 9 Ιερές Μονές και Ναοί και 1 οικισμός. Στο Νομό Ρεθύμνου καταγράφονται 19 αρχαιολογικοί χώροι, 6 ιστορικά μνημεία, 5 Ιερές Μονές και Ναοί και 1 οικισμός. Στο Νομό Χανίων

καταγράφονται 44 αρχαιολογικοί χώροι, 19 ιστορικά μνημεία και 3 Ιερές Μονές και Ναοί.

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρουσιάζει μια πολυμορφία στοιχείων, τόσο από την άποψη του ανθρωπογενούς, ιστορικού, πολιτιστικού, όσο και φυσικού περιβάλλοντος. Στην κατηγορία των αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών τόπων, η Περιφέρεια, είναι πολύ πλούσια ως προς τα ευρήματα της πολιτιστικής, ιστορικής κληρονομιάς όλων των εποχών, όπως προϊστορικά, αρχαιότητες, παλαιοχριστιανικά και μεσαιωνικά κάστρα, πλήθος βυζαντινών μοναστηριών και εκκλησιών κ.λ.π. Υπάρχουν επίσης 75 αξιόλογοι παραδοσιακοί οικισμοί με καλά διατηρημένο πολεοδομικό ιστό, όπως οι μεσαιωνικοί οικισμοί στο Πυργί, στα Μεστά, στους Ολύμπους Χίου, στο Καρλόβασι, στο Πυθαγόρειο, στο Μαραθοκάμπου Σάμου, στον Εύδηλο Ικαρίας, στο Μόλυβο, την Πέτρα Λέσβου κ.λ.π.

Το πολιτισμικό δυναμικό του Νοτίου Αιγαίου συνθέτουν:

- αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία εθνικής και διεθνούς εμβέλειας
- οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα κλπ)
- θρησκευτικά μνημεία (ναοί, μοναστήρια, εξωκλήσια)
- αξιόλογα οικιστικά σύνολα και παραδοσιακοί οικισμοί
- μεμονωμένα κτίρια και σύνολα αστικής αρχιτεκτονικής
- βιομηχανικά κτίρια και σύνολα
- ιστορικοί τόποι
- μουσειακοί χώροι

Είναι χαρακτηριστική της δυναμικής, που υπάρχει, η λειτουργία στο σύνολο της Περιφέρειας 69 Μουσείων και Λαογραφικών Κέντρων, άνω των 120 Πολιτιστικών και Πνευματικών Κέντρων, 20 κινηματογράφων, 14 θεάτρων και 78 βιβλιοθηκών.

Εναλλακτικές και Αξιολόγηση

Για την κατάρτιση του προγράμματος εξετάσθηκαν η μηδενική λύση και δύο επιπλέον εναλλακτικές λύσεις, οι εξής:

Η πρώτη λύση επικεντρώνεται στην ταχύρυθμη ανάπτυξη με στόχο την άμεση απόδοση του προγράμματος, ώστε να επιτευχθεί όσο το δυνατόν ταχύτερα η σύγκλιση με τις οικονομίες της ΕΕ, με ενίσχυση στους Άξονες Προτεραιότητας 4,5 και 6 (ΑΠ4, ΑΠ5 και ΑΠ6) επιχειρηματικών προτάσεων άμεσης απόδοσης, και μείωση αντίστοιχα των παρεμβάσεων του Άξονα Προτεραιότητας 7,8 και 9 (ΑΠ7, ΑΠ8, ΑΠ9).

Η δεύτερη λύση έχει σαν κύριο στόχο την αειφόρο ανάπτυξη και ποιότητα ζωής, με έμφαση στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές υποδομές, όπου επενδύεται περίπου το 55% των πόρων του ΕΠ, με αντίστοιχη μείωση του Άξονα Προτεραιότητας 4, 5 και 6 (ΑΠ4, ΑΠ5, ΑΠ6), με την προοπτική το

όποιο έλλειμμα να καλυφθεί από τα αντίστοιχα τομεακά προγράμματα και κυρίως το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα».

Προτιμότερη περιβαλλοντικά από τις δύο (2) εναλλακτικές λύσεις είναι η δεύτερη. Η επιλογή της λύσης δεν στηρίζεται μόνο σε περιβαλλοντικά κριτήρια αλλά και στο γεγονός ότι στοχεύει σε μια ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη σε βάθος χρόνου, πέρα δηλαδή από τα χρονικά όρια της προγραμματικής περιόδου, δίνοντας έμφαση όχι μόνο στις άμεσες παραγωγικές επενδύσεις, αλλά και στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές υποδομές και την ποιότητα ζωής, τον εναλλακτικό τουρισμό και την άρση των αποκλεισμών, που θα καταστήσουν τις Περιφέρειες Κρήτης, Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου πιο ελκυστικές στην προσέλκυση ποιοτικών επενδύσεων και υψηλής ποιότητας ανθρώπινου δυναμικού, που θα έχουν σωρευτικά θετικές επιπτώσεις στη βιώσιμη ανάπτυξη σε βάθος χρόνου.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου 2007 - 2013»

Το γενικό αναπτυξιακό όραμα της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» εξυπηρετείται από τους παρακάτω Στρατηγικούς Στόχους:

1. *Βελτίωση της επιχειρηματικότητας και προσέλκυση επενδύσεων στις περιοχές της χωρικής ενότητας,*
2. *Προώθηση της καινοτομίας και της έρευνας και σύνδεσή τους με την επιχειρηματικότητα,*
3. *Διασφάλιση της βιωσιμότητας και λειτουργικότητας των περιφερειακών υποδομών, έμφαση στην ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον μορφών ενέργειας*
4. *Βελτίωση του επιπέδου της ποιότητας ζωής.*
5. *Ενίσχυση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και αύξηση της ελκυστικότητας της χωρικής ενότητας, ως τόπου διαβίωσης και άσκησης επιχειρηματικών και επενδυτικών δραστηριοτήτων*
6. *Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού για την αποτελεσματική ενίσχυση της απασχόλησης, της παραγωγικότητας και της κοινωνικής συνοχής.*

Οι θεματικές προτεραιότητες του Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι οι εξής:

- A. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας
- B. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα
- Γ. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
- Δ. Ειδικές Παρεμβάσεις ενίσχυσης της Χωρικής Συνοχής
- E. Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής

Η θεματική διάρθρωση των Επιχειρησιακών Στρατηγικών / Πολιτικών συνδέεται ευθέως με τους Άξονες Προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου 2007 - 2013», οι οποίοι διαμορφώνονται ως εξής:

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΧΕ Κ-ΝΑ	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	
Α. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας	1	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Κρήτης
	2	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου
	3	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου
Β. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα	4	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Κρήτης
	5	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου
	6	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου
Γ. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής	7	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Κρήτης
	8	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου
	9	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
Δ. Ειδικές Παρεμβάσεις ενίσχυσης της Χωρικής Συνοχής	10	Χωρική συνοχή και συνεργασία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
Ε. Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής	11	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης - Κρήτη & Βόρειο Αιγαίο
	12	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Στόχου Σταδιακής Εισόδου – Νότιο Αιγαίο

Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις

Ως πλέον συναφείς με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» θεωρούνται και μελετώνται αναλυτικά οι ακόλουθοι βασικοί περιβαλλοντικοί στόχοι:

- ΠΣ1 Προστασία Βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανόμενης της αποφυγής πρόκλησης βλαβών σε χλωρίδα, πανίδα και φυσικές περιοχές
- ΠΣ2 Βελτίωση συνθηκών υγείας, μείωση θορύβου και αύξηση πληθυσμού
- ΠΣ3 Μείωση ρύπανσης και απώλειας εδαφών
- ΠΣ4 Μείωση ρύπανσης νερών
- ΠΣ5 Μείωση ρύπανσης αέρα
- ΠΣ6 Μείωση αερίων θερμοκηπίου και βελτίωση ενεργειακής απόδοσης
- ΠΣ7 Αύξηση αξίας περιουσιακών στοιχείων
- ΠΣ8 Προστασία και ανάδειξη Πολιτιστικής Κληρονομιάς

ΠΣ9 Προστασία Τοπίου, συμπεριλαμβανόμενου αστικού, αγροτικού και φυσικού τοπίου

ΠΣ10 Αειφόρος χρήση φυσικών πόρων, οικολογικός σχεδιασμός και περιβαλλοντική διαχείριση

ΠΣ11 Βιώσιμη προπελασιμότητα

ΠΣ12 Μείωση φτώχειας και κοινωνικών αποκλεισμών.

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις στο περιβάλλον σε σχέση με τους άξονες προτεραιότητας (ΑΠ) του Επιχειρησιακού Προγράμματος εκτιμάται ότι θα είναι:

- ο Οι επιπτώσεις των ΑΠ 1, 2 και 3 κατά πλειοψηφία αρνητικές, κυρίως άμεσες, βραχυ-μεσοπρόθεσμης εμφάνισης.
- ο Οι επιπτώσεις των ΑΠ 4, 5 και 6 μικτές προς θετικές, κυρίως έμμεσες, μεσο-μακροπρόθεσμης εμφάνισης.
- ο Οι επιπτώσεις των ΑΠ 7, 8 και 9 ουδέτερες προς θετικές, άμεσες και έμμεσες, βραχυπρόθεσμης αλλά και μακροπρόθεσμης εμφάνισης.
- ο Οι επιπτώσεις του ΑΠ 10 μικτές, άμεσες και έμμεσες, βραχυπρόθεσμης αλλά και μακροπρόθεσμης εμφάνισης.

Οι επιπτώσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος στους κύριους περιβαλλοντικούς τομείς αναφοράς για την αντιμετώπισή τους παρουσιάζονται στην συνέχεια.

Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα - Πανίδα

Οι επιπτώσεις του ΕΠ αναμένονται αρνητικές λόγω των γραμμικών υποδομών, της αυξημένης παραγωγικής και οικοδομικής δραστηριότητας και κυρίως δραστηριοτήτων που μπορούν να επηρεάσουν φυσικές περιοχές και είδη χλωρίδας και πανίδας. Η μεγάλη έκταση των φυσικών περιοχών, κυρίως για τις Περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου καθιστά σχεδόν βέβαιη την πιθανότητα εμπλοκής δραστηριοτήτων του ΕΠ με φυσικές περιοχές.

Υπάρχει δυνατότητα μέσα από το ΕΠ να αναληφθούν δράσεις βελτιωτικές της κατάστασης μέσω της κατασκευής "πράσινων" υποδομών, ενώ δράσεις ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος έχουν προβλεφθεί στον τομέα του Τουρισμού.

Είναι απαραίτητο να γίνουν πλήρεις μελέτες επιπτώσεων και να ληφθούν διορθωτικά μέτρα σε όλες τις περιπτώσεις όπου υπάρχει πιθανότητα επηρεασμού φυσικών περιοχών και ειδών.

Βελτίωση είναι δυνατόν να υπάρξει μόνο αν γίνει αποδεκτή η προοπτική της ανάπτυξης με παράλληλη λήψη μέτρων προστασίας της βιοποικιλότητας. Στην περίπτωση που συνεχίσουν να εφαρμόζονται οι συνήθεις πρακτικές, οι επιπτώσεις θα παραμείνουν αρνητικές.

Πληθυσμός

Δεν αναμένονται ιδιαίτερες επιπτώσεις στον συνολικό πληθυσμό, ο οποίος όμως τουλάχιστον για τις Περιφέρειες Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου θα συνεχίσει να αυξάνεται με ρυθμό υψηλότερο του μέσου όρου της χώρας, είναι όμως πιθανό να υπάρξουν τοπικές επιπτώσεις από τις μετακινήσεις θέσεων εργασίας και ανθρώπινου δυναμικού. Για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, είναι πιθανό ο ρυθμός αύξησης να πλησιάσει ή και να ξεπεράσει το μέσο όρο της χώρας.

Ανθρώπινη Υγεία

Το υψηλότερο εισόδημα και η βελτιωμένη προσπελασιμότητα, θα επιτρέψουν σε μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού την πρόσβαση σε ικανο-ποιοτικές υπηρεσίες υγείας, ενώ και η αυξημένη συμμετοχή στην οικονομική δραστηριότητα μειονεκτικών ομάδων και ατόμων θα τους επιτρέψει και την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας.

Οι θετικές επιπτώσεις από τις νέες υποδομές υγείας θα είναι πλέον ορατές στις Περιφέρειες Βόρειου και Νότιου Αιγαίου, όπου υπάρχει υστέρηση σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο νοσοκομειακών κλινών ανά κάτοικο, ενώ στην Κρήτη η κατάσταση είναι ήδη ελαφρά καλύτερη από τον εθνικό μέσο όρο.

Θετική επίπτωση θα έχουν και οι βελτιωμένες συνθήκες εργασίας, η μείωση των ατυχημάτων, εργατικών και οδικών, καθώς και η βελτίωση των συστημάτων περίθαλψης και των συνθηκών δημόσιας υγείας. Προγράμματα υγιεινής ζωής και αναψυχής σε συνάρτηση με την εργασία θα είναι πολύ θετικά βήματα προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των συνθηκών υγείας

Μικρή επιδείνωση των συνθηκών υγείας μπορεί να προκύψει από την αυξημένη αέρια ρύπανση και τον θόρυβο, με τις θετικές επιπτώσεις να υπερισχύουν.

Εδαφος

Από πλευράς ΕΠ δεν αναμένεται σοβαρή συμβολή στην υποβάθμιση εδαφών, που είναι κυρίως επίπτωση που οφείλεται στην εντατική γεωργία και ορισμένες παραγωγικές και εξορυκτικές δραστηριότητες.

Αναμένεται όμως απώλεια εδαφών από την κατασκευή χώρων εργασίας και υποδομών, την αστικοποίηση των περιοχών γύρω από τις νέες διανοίξεις οδών, καθώς και από την αυξημένη ζήτηση χώρων για τη διάθεση των αυξημένων ποσοτήτων στερεών αποβλήτων.

Θετική θα πρέπει να αποβεί η βελτίωση της διαχείρισης στερεών απορριμμάτων που σήμερα δεν βρίσκεται σε ιδιαίτερα καλή κατάσταση.

Νερό

Οι αυξημένες παραγωγικές δραστηριότητες, ή αύξηση του μόνιμου και κυρίως του εποχικού πληθυσμού και η βελτιωμένη ποιότητα ζωής θα έχουν σαν αποτέλεσμα την αυξημένη πίεση στους υδάτινους πόρους, ποσοτικά και ποιοτικά. Ακόμη και με βελτιωμένη διαχείριση, εξοικονόμηση ή ανακύκλωση, δύσκολα θα αναστραφούν οι τάσεις, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του ΕΠ. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, τη νότια Χίο και την ανατολική Κρήτη που αντιμετωπίζουν ήδη σοβαρά προβλήματα επάρκειας πόσιμου νερού.

Αέρας

Οι επιπτώσεις αναμένονται μικτές. Οι αυξημένες παραγωγικές δραστηριότητες αλλά και η αυξημένη κινητικότητα, με παράλληλη αύξηση του μεταφορικού έργου και της κυκλοφορίας, θα τείνουν να αυξήσουν την αέρια ρύπανση, ενώ αντίθετα αποτελέσματα αναμένονται από την εφαρμογή προγραμμάτων τηλεματικής που θα μειώνουν την ανάγκη μετακίνησης των πολιτών, καθώς και από τη δρομολόγηση MMM αντιρρυπαντικής τεχνολογίας.

Η ακριβής συμβολή του ΕΠ είναι δύσκολο να εκτιμηθεί, καθώς δεν είναι βέβαιο το κατά πόσο θα γίνει δυνατή η αντικατάσταση μονάδων υψηλής ρύπανσης.

Θετική θεωρείται για την περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου η συμβολή του τομέα του ΕΠ που αφορά στις ΑΠΕ.

Κλιματικοί παράγοντες

Η παραγωγή αερίων θερμοκηπίου αναμένεται ανοδική. Αυτό οφείλεται στην αύξηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων αλλά και στην αύξηση του μεταφορικού έργου.

Μόνο μέσω της χρήσης των ΑΠΕ και επιτυχίας στην προσπάθεια εξοικονόμησης ενέργειας μπορούν να μειωθούν οι επιπτώσεις. Η συνιστώσα του ΕΠ που αφορά στην ανάπτυξη των ΑΠΕ στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, θα έχει θετικές επιπτώσεις για την Περιφέρεια αυτή.

Περιουσιακά στοιχεία

Είναι σαφές ότι η αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος και η βελτιωμένη προπελασιμότητα θα δημιουργήσει περαιτέρω αύξηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων μέσω αυξημένων επενδύσεων και υπεραξιών. Είναι επίσης πιθανό ορισμένες παραγωγικές δραστηριότητες να προκαλέσουν δυσμενείς επιπτώσεις σε μεμονωμένα περιουσιακά στοιχεία που αυτή τη στιγμή δεν μπορούν να προσδιορισθούν χωρικά και χρονικά. Η προστασία αυτών των περιουσιακών στοιχείων είναι θέμα επαρκούς αστυνόμευσης και δικαστικής συνδρομής.

Πολιτιστική κληρονομιά

Μικτές επιπτώσεις αναμένονται, καθώς η μεν αύξηση των οδικών υποδομών και της παραγωγικής δραστηριότητας μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις, οι δράσεις όμως ανάδειξης και αποκατάστασης στα πλαίσια της αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος θα έχουν θετικές επιπτώσεις.

Τοπίο

Η επίδραση του ΕΠ στο τοπίο αναμένεται αρνητική λόγω της πιθανής εγκατάστασης υποδομών και μονάδων αλλά και λόγω της αυξημένης οικιστικής πίεσης που θα δημιουργήσει το αυξημένο εισόδημα.

Απαιτείται σοβαρή αλλαγή νοοτροπίας και θεσμικού πλαισίου για να μπορέσουν οι αυξημένες οικονομικές δυνατότητες να χρησιμεύσουν για την χρηματοδότηση βελτιωτικών δράσεων για το τοπίο.

Φυσικοί πόροι

Οι επιπτώσεις του ΕΠ στους φυσικούς πόρους είναι στο σύνολό τους αρνητικές, κυρίως λόγω της κατανάλωσης πρώτων υλών στις κατασκευές και την αύξηση της κυκλοφορίας, ενώ υπάρχουν και κάποια θετικά στοιχεία από τη βελτίωση της διαχείρισης στερεών αποβλήτων.

Μείωση φτώχειας και κοινωνικών αποκλεισμών

Οι επιπτώσεις του ΕΠ στη μείωση της φτώχειας και των κοινωνικών αποκλεισμών θα είναι θετικές, λόγω βελτίωσης της προπελασιμότητας, των περιβαλλοντικών και κοινωνικών υποδομών, των υποδομών εκπαίδευσης και υγείας, καθώς και λόγω της αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος και της πρόσβασης σε τηλεματικές εφαρμογές.

Αντιμετώπιση των επιπτώσεων

Τα προτεινόμενα μέτρα για την αντιμετώπιση των πιθανών σημαντικών επιπτώσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος και των συνολικών σωρευτικών επιπτώσεων είναι τα εξής:

Απώλεια βιοποικιλότητας

- Αξιοποίηση Διαδικασίας ΜΠΕ για την αποφυγή βλαβών σε φυσικές περιοχές, NATURA 2000 και βιότοπους
- Ενσωμάτωση κριτηρίων προστασίας βιοποικιλότητας στη διαδικασία επιλογής προτάσεων για ένταξη στο ΕΠ
- Χρήση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, για την ανάδειξη και προστασία φυσικών περιοχών
- Παροχή συμβουλών προς τους ενδιαφερόμενους για τη βελτίωση των προτάσεων τους σε ότι αφορά την προστασία της βιοποικιλότητας

Υγεία και θόρυβος

- Σε περιπτώσεις υψηλής όχλησης θορύβου μπορούν να τοποθετηθούν ηχοπετάσματα ή να δοθούν κίνητρα για εγκατασταθούν διπλοί υαλοπίνακες.
- Λωρίδες πρασίνου στις πλευρές των οδών θα αποδώσουν πολλαπλή ωφέλεια από πλευράς μείωσης θορύβου και αισθητικής.
- Ενίσχυση MMM και αντιρρυπαντικής τεχνολογίας
- Βελτίωση τοπικών υποδομών υγείας

Απώλεια, ρύπανση ή καταστροφή εδαφών

- Ενθάρρυνση ενδιαφερόμενων για εγκατάσταση σε θεσμοθετημένες ή υποβαθμισμένες περιοχές, αποφεύγοντας την εγκατάσταση σε φυσικές ή αγροτικές περιοχές
- Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών, πρακτικών μείωσης των στερεών αποβλήτων και αποφυγής διάθεσης τοξικών αποβλήτων, ελαιωδών ουσιών ή αλάτων στο έδαφος
- Προώθηση της επιχειρηματικότητας στον τομέα της εισαγωγής καινοτομίας στη διαχείριση στερεών αποβλήτων και στην ανάπτυξη E & A και εξειδικευμένων υπηρεσιών στον τομέα
- Μείωση των επιπτώσεων των οδικών έργων με την αξιοποίηση των ΜΠΕ

Υποβάθμιση υδάτινων πόρων

- Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών, πρακτικών μείωσης των υγρών αποβλήτων και αποφυγής διάθεσης αποβλήτων στο υδάτινο περιβάλλον.
- Ενθάρρυνση για την εισαγωγή τεχνολογιών ανακύκλωσης και εξοικονόμησης νερού
- Ενθάρρυνση περιβαλλοντικής επιχειρηματικότητας στον τομέα της διαχείρισης και προστασίας των υδάτινων πόρων

Επιδείνωση αέριας ρύπανσης

- Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών, αντικατάστασης καυσίμων με καθαρότερα, εγκατάσταση φίλτρων αντιρρύπανσης κ.α.
- Ενίσχυση χρήσης ΜΜΜ

Επιδείνωση κλιματικών παραγόντων

- Ενσωμάτωση κριτηρίων εξοικονόμησης ενέργειας και μείωσης παραγωγής αερίων θερμοκηπίου στη διαδικασία επιλογής προτάσεων για ένταξη στο ΕΠ
- Παροχή συμβουλών προς τους ενδιαφερόμενους, σε ότι αφορά την επίτευξη των παραπάνω στόχων, καθώς και την ανάγκη μείωσης του μεταφορικού έργου, σε σχέση με τις μετακινήσεις εργαζομένων, πρώτων υλών και προϊόντων

Υποβάθμιση πολιτιστικού περιβάλλοντος

- Αποφυγή εγκατάστασης οχλουσών δραστηριοτήτων μέσα σε ή διέλευσης από περιοχές πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- Χρήση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, για την ανάδειξη και προστασία περιοχών και μνημείων πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- Λήψη μέτρων ώστε η βελτίωση της προσβασιμότητας σε περιοχές και εκδηλώσεις πολιτιστικού ενδιαφέροντος να μην αποβεί αρνητική για το πολιτιστικό περιβάλλον

Υποβάθμιση τοπίου

- Το ΕΠ θα πρέπει να εισαγάγει στα κριτήρια επιλογής προτάσεων την εγκατάσταση σε θεσμοθετημένες ή υποβαθμισμένες περιοχές, την προστασία του αγροτικού και αστικού τοπίου και την ανάπτυξη πράσινων υποδομών
- Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις δράσεις που θα δώσουν ζωή στα κέντρα των πόλεων και θα αναβαθμίσουν υποβαθμισμένες περιοχές.
- Παροχή συμβουλών προς τους ενδιαφερόμενους για την προστασία του τοπίου από υποβάθμιση

Μη βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων

- Ενσωμάτωση κριτηρίων οικολογικού σχεδιασμού, περιβαλλοντικής διαχείρισης και βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων στη διαδικασία επιλογής προτάσεων για ένταξη στο ΕΠ

- ο Παροχή συμβουλών προς τους ενδιαφερόμενους, σε ότι αφορά την επίτευξη των παραπάνω στόχων

Παρακολούθηση Επιπτώσεων

Με βάση την ανάλυση και αξιολόγηση των πιθανών σημαντικών επιπτώσεων προτείνονται, χωρίς να επιβάλλονται ως αναγκαίοι, οι παρακάτω δείκτες παρακολούθησης.

Περιβαλλοντικός τομέας	Προτεινόμενοι δείκτες παρακολούθησης
Βιοποικιλότητα	Αριθμός και έκταση φυσικών περιοχών που καταλαμβάνονται
Ποιότητα ατμόσφαιρας και κλιματική αλλαγή	Ημέρες υπέρβασης ορίων ποιότητας % μεταβολής των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου % ενέργειας από ΑΠΕ
Θόρυβος	% πληθυσμού που εκτίθεται σε επίπεδα θορύβου μεγαλύτερα των οριακών τιμών
Έδαφος	Ποσότητες στερεών αποβλήτων που διατίθενται σε ΧΥΤΑ Ποσοστό ανακύκλωσης
Νερό	Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων νερών
Τοπίο και Πολιτισμός	Αριθμός επισκεπτών, Αστικό πράσινο ανά κάτοικο